

УДК 631:061.3

Ясенецький В., канд. техн. наук, Черношкур В., інженер, Ковпак Н., наук. співроб. (УкрНДІПВТ ім. Л. Погорілого)

Стан та перспективи розвитку галузі агропромислового комплексу Київщини на 2014 рік: обласна нарада аграріїв

У статті висвітлені питання, що розглядалися на Київській обласній нараді, присвяченій стану та перспективам розвитку галузі агропромислового комплексу Київщини на 2014 рік.

Ключові слова: Київська обл., обласна нарада, стан, перспективи, агропромисловий комплекс.

13 березня поточного року на базі Білоцерківського національного аграрного університету відбулася обласна нарада з питань стану та перспектив розвитку галузі агропромислового комплексу Київщини на 2014 рік. В роботі наради взяли участь: голова Київської облдержадміністрації В. Шандра, директор департаменту агропромислового розвитку О. Шевченко, ректор Білоцерківського національного аграрного університету д-р екон. наук чл.-кор. НААНУ А. Даниленко, керівники районних управлінь сільського господарства Київської області, керівники фермерських господарств та інші.

Перед проведенням наради голова Київської облдержадміністрації В. Шандра, директор департаменту агропромислового розвитку О. Шевченко, начальник управління з питань організаційної роботи і юридичного забезпечення департаменту АПК С. Личак та їх супровідники відвідали стенди організацій-учасників обласної наради, в тому числі Білоцерківського національного аграрного університету (рис. 1), УкрНДІПВТ ім. Л. Погорілого (рис. 2) та інших.

Особливо змістовним було представлення експозиції УкрНДІПВТ ім. Л. Погорілого його директором Кравчуком В. І. (рис. 2).

Відкрив нараду голова Київської облдержадміністрації В. Шандра.

Під час наради виступили понад двадцять п'ять відповідальних працівників Департаменту агропромислового розвитку, Київської обласної дер-

Рис. 1 – Огляд експозицій організацій-учасників обласної наради: зліва направо: голова Київської облдержадміністрації В. Шандра, начальник управління з питань організаційної роботи і юридичного забезпечення С. Личак Київського департаменту АПК, директор департаменту агропромислового розвитку О. Шевченко

Рис. 2 – Голова Київської облдержадміністрації В. Шандра ознайомлюється зі стендом УкрНДІПВТ ім. Л. Погорілого

жавної адміністрації, університетів аграрного спрямування, керівників аграрних підприємств, банків та представники інших структур.

У вступному слові В. Шандра говорив про таке:

– «Виконуючи завдання прем'єр-міністра України Арсенія Яценюка, поставлене на засіданні Уряду, яке проходило 5 березня у форматі селектора з головами обласних державних адміністрацій, нам сьогодні слід обговорити найактуальніші питання, що накопичились в аграрному секторі економіки столичного регіону та визначитися з конкретними діями, які ми повинні здійснити на рівні обласної, районних держадміністрацій, сільських і селищних рад і, безперечно, на рівні сільськогосподарських підприємств, власне тих, хто займається аграрним бізнесом.

АПК є закономірним результатом інтеграції – зміцнення взаємозв'язків і органічного поєднання сільськогосподарства та суміжних галузей, які його обслуговують, постачають йому ресурси і доводять його продукцію до споживача.

За підсумками роботи 2013 року, загальне виробництво валової продукції сільськогосподарства в усіх категоріях господарств склало 102,5 % (або 15,2 млрд грн у постійних цінах 2010 року). Валовий збір зерна у заліковій вазі становить 3 млн 325 тис. тонн, що на 136 тис. тонн більше, ніж у 2012 році при урожайності 55,4 ц/га і є найбільшим за весь період статистичних спостережень у Київській області, починаючи з 1913 року.

Минулого року в область залучено майже 19,5 млрд грн інвестицій, в тому числі в аграрний сектор – понад 4 млрд грн. Обсяг експорту аграрних товарів досяг майже 2 млрд дол. США і порівняно з 2012 р. збільшився на 0,4%. Коефіцієнт покриття імпорту склав 1,1 (у 2012 р. – 0,4). Зовнішньоторговельні операції проводились з партнерами із 149 країн світу.

Аграрії області заклали надійну базу під урожай цього року. В області посіяно 215,3 тис. га озимих зернових та 40,2 тис. га озимого ріпаку. Стан посівів озимих культур, якщо говорити про зернові – пшеницю, жито, цілком задовільний.

За попередніми даними, загальна посівна площа сільськогосподарських культур в усіх категоріях господарств області під урожай 2014 року очікується на рівні 1 150 тис. га.

У поточному році, як не важко, але необхідно докласти максимум зусиль, щоб поля не гуляли. Кожен відповідно до своїх повноважень повинен чітко визначити першочергові, конкретні і реальні завдання, реалізація яких дозволить в повному обсязі в оптимальні строки провести весь комплекс весняно-польових робіт. Сільгосптоваровиробники очікують насамперед організованого та доступного ресурсного забезпечення весняно-польових робіт.

Надзвичайно важливим є також питання фінансового забезпечення товаровиробників. Значний обсяг сезонних робіт вони виконують власним коштом, але надати практичну допомогу господарствам для доступу до кредитних ресурсів і добитися виконання зобов'язань страховими компаніями – це наш обов'язок. Тому Олександр Шувченко та головами райдержадміністрацій доручено провести з банкірами та страховими компаніями відповідну роботу щодо вирішення цих питань.

Актуальним залишається питання розвитку тваринництва. Статистика свідчить про те, що за січень-лютий

2014 року обсяг виробництва м'яса худоби і птиці в забійній вазі склав 51,4 тис. тонн, молока вироблено 69,8 тис. тонн (що на 0,2 тис. тонн більше від показника минулого року). Поголів'я ВРХ в області у всіх категоріях господарств склало 155,0 тис. голів (поголів'я корів минулого року налічувалось 78 тисяч голів).

Продовжується динамічний розвиток свинарства. Нарощено поголів'я свиней до 481,8 тис. гол.

Збільшено до 26,7 млн гол. чисельність птиці (+ 1,5 млн голів до минулорічного показника). Вироблено 400,2 млн шт. яєць.

Важливим фактором збереження та нарощування поголів'я в області є державна підтримка сільськогосподарських підприємств та господарств населення.

В 2013 році підприємствам цієї галузі нараховано понад 2,2 млн гривень державної фінансової допомоги на часткове відшкодування вартості закуплених ними племінних телиць, нетелей та корів молочного, м'ясного і комбінованого напрямку продуктивності.

Надано також майже 550 тис. гривень для часткового відшкодування витрат 143-м фізичним особам на закупівлю 144 установок індивідуального доїння. За утримання та збереження молодняку великої рогатої худоби нараховано дотацію у розмірі 4,7 млн грн, за продану на забій худобу – 402,5 тис. гривень.

У 2013 році введено в експлуатацію вісім виробничих тваринницьких комплексів.

У 2014 році розпочато будівництво другої черги молочного комплексу на 500 корів ТОВ «Острівське», ТДВ «Терезине» Білоцерківського району, ТОВ «Аграрний інвестиційний союз» Таращанського району. Продовжується будівництво свинокомплексу на 30 тис. свиней ТОВ «Нива Переяславщини» у Баришівському районі, реконструкція тваринницьких приміщень СВАТ «Калита» Броварського району.

Варто згадати і про сімейне фермерське господарство «Віра, Надія, Любов» Баришівського району (голова Наконечний Григорій Прохорович). Господарство нараховує 56 голів ВРХ, 16 дійних кіз, 17 племінних коней. Продукцію господарства охоче купують міські жителі, а саме козине й коров'яче молоко, ряжанку і бринзу, сметану, сири, курей, яйця, а віднедавна – шатковану капусту, яка користується попитом.

Зв'язки сільського господарства з іншими галузями стають складнішими і різнобічними, від їх організації і надійності дедалі більше залежить ефективність виробництва. Отже, виробництво, перероблення і реалізація сільськогосподарської продукції є справою АПК як економічної, так і організаційної цілісності.

Агропромисловий комплекс є одним із найвідчутніших чинників впливу на довкілля. Деякі вчені навіть віддають йому першість за рівнем антропогенного навантаження. Це пов'язано насамперед із територіальною поширеністю його ланок, особливо сільськогосподарського виробництва.

Сільське господарство Київщини – найбільш природомістка галузь, що має могутній природно-ресурсний потенціал, який включає 1 млн 661 тис. гектарів сільськогосподарських угідь (4% від загальної їх площі в Україні), в тому числі 1 млн 253 тис. гектарів ріллі і 249,1 тис. гектарів природних кормових угідь – сіножатей і пасовищ. Розораність сільськогосподарських угідь досягла 81%, а в ряді регіонів перевищує 90%. Є

непоодинокі випадки, коли до обробітку залучені малопродуктивні угіддя, включаючи прируслові луки і пасовища та схилі землі.

Коли ми говоримо про сівозміни, то скажіть, будь ласка: якщо там працюють люди, які відчувають себе тимчасовими, то хто буде думати про родючість земель на довгу перспективу? Або коли маніпулюють з землею. Так, за інформацією обласної прокуратури, протягом 2013 року у власність держави повернуто 887 га земель на 153 млн грн, розпочато 32 кримінальних провадження за фактами скоєння злочинів у сфері земельних правовідносин, до дисциплінарної відповідальності притягнуто 267 посадовців органів місцевого самоврядування та виконавчої влади, у тому числі 52 посадових особи з числа працівників органів державного контролю.

Малоефективною залишається робота Державної інспекції сільськогосподарства області в частині державного контролю за використанням та охороною земель. В поточному році інспекцією передано до органів прокуратури для вжиття заходів лише 58 матеріалів про виявлення порушень земельного законодавства. Як наслідок – наразі в бюджеті різних рівнів залишаються нестягнутими понад 3 млн грн втрат лісгосподарського та сільськогосподарського виробництва, збільшилася площа самовільно зайнятих земель до 190 га. Значною залишається заборгованість щодо плати за землю: вона становить понад 86 млн грн. До того ж необґрунтованими перевірками найбільше докучають прибутковим сільськогосподарським товаровиробникам.

Також до адміністрації надходять численні звернення сільськогосподарських товаровиробників про надання допомоги у вирішенні питань, пов'язаних із ситуацією, що склалася з використанням земель запасу, резерву та постійного користування, які знаходилися в розпорядженні районних державних адміністрацій. Таких земель, як показала інвентаризація, налічується 57,2 тис. га. Вони повідомляють, що зазначені землі сільськогосподарського призначення, які протягом багатьох років використовувалися на правах оренди господарствами різних форм власності, Держземагентством України не надаються в оренду землекористувачам, які зареєстровані там, де знаходяться такі землі. При цьому не враховуються інтереси селян і господарств, порушуються їх права на першочергову оренду земель запасу, що давало б можливість створювати робочі місця та отримувати значні додаткові надходження до місцевих бюджетів, які обчислюються десятками мільйонів гривень. Це відбувається внаслідок непослідовності прийняття законодавчих рішень, заплутаного в цілому законодавства, яке не дуже розуміють керівники господарств і населення, що не дає змогу раціонально використовувати землю. Такі дії Держземагентства та його територіальних органів призводять до соціальної напруги в сільській місцевості області.

Тому, для забезпечення захисту економічних та соціальних інтересів громадян, виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, наповнення місцевих бюджетів та дотримання чинного земельного законодавства адміністрація буде звертатись до Кабінету Міністрів України з проханням розглянути зазначене питання та вжити заходів щодо урегулювання проблем,

які виникли з використанням земель запасу в області.

Інше питання, яке заважає рухатися вперед, – це питання роботи реєстраційних служб.

Щоб зареєструвати земельний договір, законні сотки землі, будинок чи іншу нерухомість, декому доводиться оббивати пороги не один місяць. Черги під реєстраційною службою районних управлінь юстиції люди займають з трьох годин ночі. Вони там днюють і ночують. При цьому в окремих районах відсторонюються від участі у розв'язанні цих проблем, мотивуючи тим, що ніяких важелів впливу на такі структури вони не мають. Але люди не бажають розбиратися, хто кого призначав і хто кому підпорядкований. Вони мають рацію, коли говорять про те, що за роботу всіх структур, які є в районі, має відповідати місцева влада.

Вважаю, що для того, щоб кардинально поліпшити обслуговування громадян, необхідно внести зміни до чинного законодавства, яке наразі не дозволяє місцевій владі ефективно впливати на діяльність зазначених служб. І це ми будемо робити через центр законодавчих ініціатив, а також разом з відповідними центральними органами виконавчої влади – через Кабінет Міністрів України.

Окремі зрушення в цьому напрямку вже відбуваються. Так, раніше, щоб зареєструвати оренду земельного паю, необхідно було спочатку зареєструвати право власності на саму земельну ділянку, потім – договір оренди, і лише після цього дозволялося оформити продовження цього договору. Постановою Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2013 року № 868 “Про затвердження порядку державної реєстрації прав на нерухоме майно та їх обтяження і порядку надання інформації з державного реєстру речових справ на нерухоме майно” передбачено з 12 лютого цього року, що в окремому розділі реєстру без первинної реєстрації права власності дозволяється реєструвати договори оренди та їх продовження. Це, безумовно, значно спрощує реєстраційні дії і дає можливість власникам земельних паїв отримувати орендну плату за їх використання. Головам районних держадміністрацій, реєстраційним службам на місцях необхідно довести до кожного селянина цю норму закону та забезпечити контроль за безумовним її виконанням.

Ще є одна проблема, розв'язання якої має важливе значення для розвитку і підтримки середнього та малого сільськогосподарського товаровиробника. Це – сільськогосподарські кооперативи, які разом з оптовими ринками сільськогосподарської продукції мають стати ключовим інструментом інфраструктури аграрного ринку. Безумовно, ніхто нікого силоміць заганяти в кооперативи не буде, але провадити постійну роз'яснювальну та освітню роботу, доходити до кожного фермера, до кожного подвір'я – наш обов'язок. Нормативно-правова база для створення кооперативів сформована. Бракує лише бажання та наполегливості, щоб зрушити з мертвої точки це питання. За останній рік в області додатково створено 31 кооператив і на сьогодні їх налічується 68. А завдання було поставлено створити не менше ніж один кооператив у кожному регіоні. Виконали його лише 17 районів, а в таких районах, як Бориспільський, Згурівський, Києво-Святошинський, Макарівський, Миронівський, Переяслав-Хмельницький, Ставищенський та Яготинський

не забезпечили його виконання. В Баришівському районі проводиться робота керівником фермерського господарства «Віра, Надія, Любов» Наконечним Григорієм Прохоровичем зі створення п'яти обслуговуючих сільськогосподарських кооперативів. Тому, враховуючи актуальність цього питання, доручаю Олександрю Шевченку, районним державним адміністраціям разом з головами сільських, селищних рад найближчим часом провести додаткову організаційну роботу щодо створення сільськогосподарських кооперативів.

І надалі одним з пріоритетів роботи місцевої влади має бути вирішення проблем розвитку сільських громад, реалізація перспектив формування економіки сільських територій.

Сучасне українське село повинне мати розвинуту інфраструктуру – платформу для залучення інвестицій та відродження підприємницької активності. Її невід'ємною складовою має стати комплексна розбудова аграрного ринку, розвитку доріг, транспорту, житлово-комунальної та інженерної сфер.

Відповідно до обласної програми індивідуального житлового будівництва на селі «Власний дім» минулого року з обласного бюджету виділено 3 045,0 тис. грн, що дало можливість профінансувати 162 кредитні угоди, серед яких: про будівництво та добудову – 43, купівлю – 6; газифікацію – 113.

Отже, незважаючи на проблеми, які притаманні сучасному етапу розвитку сільськогосподарського виробництва, наша країна, і зокрема Київщина, повинна розвивати виробничі потужності сільського господарства, щоб у найближчі роки наша сільськогосподарська продукція могла вийти на світовий ринок і конкурувати з продукцією інших розвинутих країн світу. Протягом двох наступних років планується ввести в експлуатацію дев'ять нових сучасних овочесховищ загальною місткістю майже 110 тис. тонн, три елеватори загальною місткістю 161 тис. тонн зерна. Зокрема, в с. Розважів Іванківського району компанія «СІНТАЛ АГРІКОЛ» планує побудувати новий елеваторний комплекс загальною місткістю 45 тис. тонн, ТОВ СП «НІБУ-ЛОН» у с. Стайки Кагарлицького району – загальною місткістю 76 тис. тонн та ТОВ «Успіх Рокитне» в смт Рокитне – елеватор місткістю 40 тис. тонн.

Впевнений, що аграрії Київщини виконають завдання щодо подальшого розвитку аграрного сектору економіки і зроблять вагомий внесок у забезпечення продовольчої безпеки держави».

Виступ голови Київської облдержадміністрації В. Шандри доповнив директор департаменту агропромислового розвитку О. Шевченко, який детальніше зупинився на питаннях, які вже зараз стоять у центрі уваги тих, хто безпосередньо причетний до організації роботи щодо забезпечення продовольчої безпеки як держави в цілому, так і Київщини зокрема.

В. Шевченко зауважив:

– «За даними регіонів, у поточному 2014 році всіма категоріями господарств планується збільшити виробництво сільськогосподарської продукції, порівняно з минулим роком, на п'ять відсотків.

Минулого року більше ніж на 509 одиниць (вартістю майже 280 млн грн) оновлено машинно-тракторний парк господарств. Однак понад 60 відсотків – це техні-

ка і обладнання іноземного виробництва. У держбюджеті щорічно передбачаються кошти для технічного переоснащення АПК через механізм фінансового лізингу вітчизняної сільськогосподарської техніки, але, на жаль, цієї можливості аграрії області не використовують. За останній рік жодної одиниці сільгосптехніки із застосуванням цього механізму не придбано. Тому слід активізувати роботу з НАК «Украгролізинг» та його регіональним відділенням.

В державному бюджеті на 2014 рік для підтримки подальшого розвитку аграрного сектору економіки передбачено п'ять програм, які будуть спрямовані на: підтримку галузей тваринництва та хмелярства, овочівництва, на закладення молодих садів, виноградників та ягідників і догляд за ними.

Наступним джерелом фінансової допомоги є форвардні закупівлі. Станом на лютий місяць під урожай 2014 року укладено форвардних біржових контрактів на 55 млн 480 тис. грн про поставку продовольчого зерна в кількості 30,54 тис. тонн, з них отримано авансового платежу 21 млн 823 тис. грн. Проводиться також організація форвардних закупівель зерна через Державну продовольчо-зернову корпорацію України. Господарствами області станом на лютий 2014 р. вже підписані контракти на поставку зерна кукурудзи в кількості 32,6 тис. тонн, отримано 31,6 млн грн (в середньому 800 грн за 1 тону). І цю роботу необхідно продовжувати.

Для ефективного розвитку будь-якої справи існує багато методів. Одні господарі роблять серйозні фінансові вкладення, інші – шукають резерви. Як свідчить практика, результати можуть бути ідентичні. Одним з таких резервів є пошук і налагодження співпраці з реальними інвесторами та комерційними партнерами. Така робота вже проводиться. За останні три роки обсяг прямих іноземних інвестицій склав 1948,3 млн дол. США. Серед галузей переробної промисловості у виробництво харчових продуктів внесено 510,8 млн дол. США, в сільське господарство – 132,6 млн дол. США. Найбільша їх частка припадає на Броварський район – 15,2%, Миронівський – 6,8%, Бориспільський – 5,8%, Вишгородський – 5,8% та Сквирський – 1,4%.

Враховуючи, що восени закладено надійну основу для урожаю зернових культур, а також зважаючи на зростаючий рівень впровадження інтенсивних технологій, диверсифікацію структури посівних площ, є підстави прогнозувати, що валове виробництво зерна цього року буде не меншим, ніж у минулому. Це абсолютно реальні показники».

Найболючіші питання функціонування аграрних підприємств висвітлив у своєму виступі ректор Білоцерківського національного аграрного університету Даниленко А. С. На його думку, новому керівництву області у першу чергу слід приділяти увагу питанню боротьби з корупцією у сфері земельних відносин.

В заключному слові голова Київської облдержадміністрації В. Шандра відзначив:

– «Наша сьогоднішня розмова показала, що робота тих, хто причетний до аграрного сектору, у цьому році повинна бути відповідальною, чітко скоординованою з безпосередніми товаровиробниками і націленою на конкретний практичний результат. Необхідно взяти під особистий контроль впровадження інвестиційних проєктів, спрямованих на подальший розвиток агропро-

Рис. 3 – Виступ ректора Білоцерківського національного аграрного університету А. Даниленка

мислового комплексу, запровадити щомісячний моніторинг стану їх реалізації, зокрема щодо будівництва та реконструкції тваринницьких об'єктів. До того ж важливо створити додаткові стимули для залучення інвестицій у розвиток соціальної сфери села. Тому такі завдання, як забезпечення життєдіяльності в сільській місцевості, розвиток мережі місцевих доріг та утримання їх в належному стані, від чого залежить вчасність прибуття швидкої допомоги, підвезення продуктів харчування та сільських учнів, безперебійне постачання сільських населених пунктів питною водою, газом і електроенергією повинні перебувати під постійною увагою.

Наступне завдання полягає в тому, що Уряд продовжує переговори щодо поліпшення умов Угоди про асоціацію з Європейським Союзом. Як стверджують експерти, це дасть можливість відкрити кордони на євrorинок вітчизняної сільськогосподарської продукції. Щоправда, доступ на цей ринок матиме лише якісна та безпечна продукція, яка відповідає євростандартам. Чи готові наші виробники до їх запровадження? Особливо це стосується продукції тваринництва, значний обсяг якої виробляється в господарствах населення. Тому треба зосередити організаторську роботу на налагодженні ланцюжка: від виробництва продукції до постачання її у торговельні мережі за стандартами яко-

сті, прийнятними у Європі. Тоді у нас буде шанс на успішність. Така робота в області розпочалася і її треба продовжувати.

Необхідно всіляко сприяти та надавати практичну допомогу сільськогосподарським товаровиробникам та особистим селянським господарствам у вирішенні питань, пов'язаних з розширенням мережі та створенням виробничих, заготівельних і обслуговуючих кооперативів для розвитку молочного і м'ясного скотарства, міні-ферм та закупівлею теличок в господарствах населення для подальшого їх вирощування.

Необхідно нарешті впорядкувати діяльність контролюючих органів, значно скоротити перевірки там, де вони не потрібні. Цього року підприємці мають відчутти зменшення тиску з боку обласних державних органів і, в першу чергу – через проведення інспекціями спільних планових перевірок. Їх не повинно бути багато. Якщо є необхідність – їх треба проводити комплексно. Передусім це стосується сільськогосподарської інспекції.

Завдання, які стоять перед нами, дуже серйозні, часу на їх виконання завжди не вистачає, його обмаль. Тому лише чітка скоординована робота дасть можливість нам подолати виклики сьогодення, сформувані нову якість бізнес-середовища в аграрній сфері та підняти на вищий рівень якість соціальних стандартів життя наших людей, зокрема в сільській місцевості».

Для учасників наради була організована невеличка виставка сільськогосподарської техніки (близько десяти фірм). Найпотужнішу експозицію, яка включала в основному сучасну ґрунтообробну техніку, представило підприємство «Агрореммаш».

Сучасні сорти пшениці, гороху та інших культур пропонували учасникам наради Миронівський інститут пшениці, СТОВ «Перемога», агрофірма «Колос» та інші.

В цілому нарада пройшла на високому конструктивному рівні.

Анотація. *В статті освітлені питання, які розглядалися на Київському обласному совещанні, присвяченому стану та перспективам розвитку агропромислового комплексу Київщини на 2014 рік.*

Summary. *The article highlights the issues discussed at the Kiev regional meeting on the status and prospects of agro-industrial complex development in 2014.*

Стаття надійшла до редакції 26 березня 2014 р.